Skellefteå kommun

YTTRANDE

Datum	Diarienummer
2026-09-22	2026-000397

Skellefteå kommuns yttrande över SOU 2026:32 Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner, ref KN2026/01343

Skellefteå kommun har erhållit rubricerade delbetänkande på remiss, och avger härmed följande yttrande:

Sammanfattning

- Skellefteå kommun anser att utredningen gjort en riktig analys av situationen och tillstyrker i princip samtliga förslag som utredningen lämnar. I vissa aspekter har man dock inte varit tydlig nog beträffande organisation och ansvar och framför allt är de föreslagna finansiella stöden för små,

- Skellefteå kommun ser tre aspekter som utelämnats. Det gäller skatter, energi och retroaktivitet. För den kommunala ekonomin och incitamenten är skatteaspekterna av mycket stor betydelse. Det nuvarande systemet är inte anpassat till mycket snabba svängningar i demografi och näringsliv. Utredningen tar inte heller upp energifrågan som ofta blir helt avgörande för företagsetableringar och företagsexpansioner. Inte heller föreslås några stöd till kommuner som redan gjort stora investeringar för att möjliggöra etableringar och expansioner,

- Skellefteå kommun kräver att den statliga nivån styrs upp med tydliga uppdrag och ansvarsområden så kommunerna direkt kan vända sig till rätt part,

- Skellefteå kommun tillstyrker förslaget om statlig rådgivningsfunktion. Det är naturligt att Business Sweden, som kommunen har goda erfarenheter av, får ansvar för den särskilda rådgivningen och att Tillväxtverket får ansvar för den allmänna rådgivningen,

- Skellefteå kommun menar att kreditgarantier kommer att vara viktiga för många kommuner men förstår utredningens slutsats att en generell kreditgaranti inte är möjlig. Därför borde frågan utredas vidare,

- Skellefteå kommun tillstyrker förslaget om incitamentspeng,

- Skellefteå kommun stödjer förslaget om hyresförlustgaranti för bostäder i flerbostadshus. Det finns en oro att förslaget är otillräckligt. Detta måste därför studeras vidare,

- Skellefteå kommun stödjer förslaget om räntebidrag för småhusbyggande,

- Skellefteå kommun vill också se ett stärkta kreditgarantier vid bostadsbyggande,

- Skellefteå kommun tillstyrker förslaget om tillväxtpott där medel i nationell plan för transportinfrastrukturen kan disponeras särskilt till objekt som krävs för företagsetableringar och företagsexpansioner. Det är också bra om även länsplanerna kan används dispositivt för sådana ändamål. Dessutom är det i vissa fall viktigt att kommuner kan få del av sådan finansiering för kommunal infrastruktur och för kommunal medfinansiering av statlig infrastruktur,

- Skellefteå kommun stödjer att Trafikverket ges ett särskilt uppdrag att utvärdera behovet av medfinansiering och förskottering samt studera modeller för hantering av kostnader och fördyringar,

- Skellefteå kommun tillstyrker förslaget om flyttningsbidrag samt förslaget om extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux,

- Skellefteå kommun tillstyrker förslaget om nedskrivning av studieskulder samt förslaget att frågan om flyttbidrag och bohagstransport utreds,

- Skellefteå kommun anser att kommunerna som redan gjort stora satsningar för företagsetableringar och företagsexpansioner ska ges möjlighet att söka retroaktiv ersättning,

- Skellefteå kommun betonar vikten av att statens olika stöd och regler hålls stabila över tid,

- Skellefteå kommun vill slutligen trycka på att eftersom behovet är stort och tiden är begränsad måste staten så fort som möjligt realisera utredningens olika förslag.

Övergripande generella synpunkter

Det svenska samhället och dess höga välstånd har historiskt grundats på strävsamt och innovativt arbete. Ett arbete som måste fortsätta, utan fortlöpande utveckling riskerar samhället att gå bakåt. De erfarenheter som Skellefteå kommun samlat över tid pekar entydigt mot att strategier och satsningar för långsiktig och hållbar samhällsutveckling är viktiga för tillväxt och utveckling.

Skellefteå kommun var en av de första kommunerna i landet som landade en så kallad Gigafactory, en mycket stor och samhällspåverkande företagsetablering. Kommunen har därför upplevt både de fördelar och nackdelar som sådana etableringar medför. Från kommunens sida grundades etableringen på en medveten strategi för befolkningstillväxt genom ökad sysselsättning och inflyttning. För kommunen uppfylldes detta även om etableringen innebar stora utmaningar för den övergripande samhällsplaneringen som behövde ske i ett helt annat tempo. Skellefteå kommun upplever därför att man tagit ett stort ansvar för nationella intressen och att det därför är naturligt att få ett starkt stöd från statens sida.

Accelerationskontorets utredning ”Att säga ja” är en seriös och djupgående studie av de faktorer som styr nya storskaliga företagsetableringar och expansioner. Genom både många intervjuer, möten och enkäter har utredningen kunna göra en bra analys av behoven och potentialen i möjligheterna för nya industrietableringar och expansioner. Förslagen är i huvudsak i enlighet med de förslag som Skellefteå kommun lämnat under tidigare år. Intervjuerna ger också genomgående stöd för de förslag som utredningen föreslår. Skellefteå kommun invänder dock mot nivåerna på det finansiella stöd som föreslås. Sett till potentialen i hela frågan borde staten göra en betydligt större satsning.

I sin analys av problembilden utelämnar utredningen en diskussion om energifrågan som är den kanske enskilt viktigaste aspekten till varför Sverige blivit så attraktivt för nya etableringar de sista åren. Grunden är att både inhemska och internationella företag och investerare sett möjligheterna i Sverige för omställning från fossilberoendet. De stora överskotten av grön elenergi till låga priser, i kombination med god tillgång på mineral- och bioråvaror i ett land med stabila och förutsägbara villkor tillsammans med samhällsstrukturer där man också kan skapa symbios med anknytande verksamheter, ger goda förutsättningar. För att dessa förutsättningar och konkurrenskraft ska bestå och förbättras har regeringen ett särskilt ansvar. Det gäller därför fortsätta driva tydliga strategier för omställning som förutom miljö- och näringslivsvärden påtagligt stärker den svenska robustheten och självförsörjningsgraden. Detsamma gäller att göra riktiga val för att skapa tillgängliga överskott av grön energi till riktigt konkurrenskraftiga priser.

Som en tydlig effekt av stora etableringar och expansioner som medför tunga investeringar och satsningar för kommunerna blir skattefrågorna viktiga. De nuvarande samhällssystemen är inte anpassade för kommuner där näringslivet växer fort tillsammans med befolkningen. Effekterna av utjämningssystemet som skattesystemet i stort påverkas i snabbt expanderande kommuner. Frågan är svår och borde studeras djupare.

Viktigt är också att förslagen som presenterats kommer till förverkligande. Till delar har förslagen funnits på bordet tidigare, exempelvis från Skellefteå kommun och den tidigare industrisamordnaren Peter Larssons utredning. Det upplevda försprånget som Sverige haft äts snabbt upp av andra. Därför är det bråttom kring genomförandet av förslagen i utredningen och dess finansiering. Vidare måste möjligheterna till retroaktivitet beaktas. Därefter måste diskussionen kring vad som tidigare nämnts, särskilt kring energifrågan men även bostadsbyggandet, fortsätta för att Sverige ska vara särskilt attraktivt för framtida näringslivsetableringar och expansioner.

Detaljerade och fördjupade synpunkter

Kapitel 3 Kommuners arbete med näringslivsutveckling

Skellefteå kommun har en väl upparbetad verksamhet för näringslivets etablering och expansion i kommunen. Förutom ett progressivt påverkansarbete samt relationsskapande verksamhet utgår kommunen från en tydlig etableringsstrategi. Nya möjligheter för näringslivet skapas genom en aktiv samhällsplanering där särskild hänsyn tas till infrastruktur- och energiaspekter.

Skellefteå kommun har valt att skapa goda och djupa relationer med både regionala och statliga myndigheter. Särskilt kan nämnas samarbetet med Region Västerbotten och länsstyrelsen i Västerbottens län liksom Tillväxtverket, Arbetsförmedlingen och universiteten i Umeå och Luleå. Erfarenheterna från samtliga dessa samarbeten är genomgående mycket positiva. Samtidigt innebär stora etableringar och expansioner behov av samarbete och samverkan med många olika aktörer. Utredning lämnar inga förslag på samordning mellan de olika statliga myndigheterna. En sådan roll är nödvändig och därmed borde utredningen ge förslag på detta. Skellefteå kommun har egna erfarenheter från ärenden där staten beviljat finansiering för en viss åtgärd samtidigt som både regional myndighet och domstol beviljat tillstånd men att ärendet förhindrats och fördyrats sedan det överklagats av central sektorsmyndighet. Det är centralt att samverkande myndigheter delar samma målbild och dedikerar tillräckliga resurser för genomförandet. Särskild vikt bör läggas vid systemledarskapet för att förhindra att aktiviteter eller andra åtaganden inte hamnar i ”mellanrummen”.

Det är vidare viktigt för näringslivsetableringar och expansioner att staten inte förändrar i stöd och regelverk så mycket under hand utan att spelreglerna hålls

stabila. Det krävs långsiktighet för att företag ska kunna säkra sina investeringar. I Skellefteå skapade exempelvis de förändrade lönekraven en tydlig osäkerhet.

Kapitel 4 Kommuners incitament och utmaningar

För kommunerna innebär stora industrietableringar och expansioner osäkerheter som ofta medför behov av riskavlastning. Från kommunernas sida krävs mod att våga satsa. Förslaget på en statlig incitamentspeng är ett bra förslag för kommunerna som är i uppstart och tveksamma till att gå vidare mot att möjliggöra ny etablering eller expansion.

I Skellefteå var upplevelsen inledningsvis beträffande den stora etableringen att kommunen stod väldigt ensam utan tydligt stöd av andra parter. Under hand förbättrades detta i takt med att etableringen började realiseras fysiskt. Men i inledande skeden behöver kommunerna stöd och statligt engagemang.

Det är en förutsättning för nya etableringar och expansioner att kommunerna tar förtida kostnader och i god tid driver tidskrävande plan- och markprocesser så att aktörer tryggt och snabbt kan inleda sina processer för investeringar och tillståndsprövning. Att möjligheterna är i princip färdiga är helt avgörande för att företagen själva ska fatta investeringsbeslut.

Samtliga övriga förslag i utredningen på hur kommunernas ekonomiska situation kan förbättras är i grunden bra. Att det erbjuds olika former av stöd är också bra eftersom behoven och problemen kan skilja mellan aktuell kommun och näringslivet. Här behöver storleken på de föreslagna incitamenten diskuteras vidare liksom retroaktivitet för de kommuner där etablering sker eller där kommuner redan genomgått en stor samhällsförändring. Den nyindustrialisering som pågår i Sverige motiverar avsevärt större satsningar från statens sida.

Kapitel 5 Överväganden och förslag

5.1 Övergripande bedömningar

Utredningen lämnar elva tydliga förslag på åtgärder som skulle underlätta etableringar av nytt näringsliv. I princip samtliga skulle kunna implementeras och i mer eller mindre grad bidra till syftet att stärka möjligheten till nya etableringar och expansioner. Men i relation till potentialen för näringslivstillväxt och sysselsättning är de föreslagna statliga satsningarna finansiellt alldeles för små. Därmed kommer förslagen till åtgärder sannolikt få endast en marginell effekt. Med det stora intresset för industrietableringar och expansioner som utredningen påvisar måste staten göra en mycket större och mer seriös satsning på området. Det skulle dessutom vara en viktig del i att göra Sverige mer självförsörjande och robustare i oroliga tider.

5.2 Frågor kring investeringsfrämjande

Det statliga åtgärderna för att främja investeringar kommer att ha stor betydelse för kommunernas val att säga ja till nya industrietableringar och expansioner. De enskilda kommunerna känner sig många gånger utelämnade om man inte har ett starkt statligt stöd i ryggen. Förslaget att statens roll endast ska inriktas på allmän rådgivning är otillräckligt. Det innebär en för svag och passiv roll för staten samtidigt som staten i många fall är största vinnare av att nya näringslivsetableringar och expansioner kommer till. Kommunerna har många gånger bristande kompetens att förstå konsekvenser och risker samt hur olika näringsverksamheter och dess behov ska hanteras.

5.3 Frågor kring statens stöd och rådgivning

Skellefteå kommun har haft stor hjälp av Business Sweden över tid och kommunen stödjer förslaget att myndigheten blir en särskilt utpekad aktör i arbetet. Det krävs kvalificerat stöd till kommunerna från Business Sweden samtidigt som även många andra myndigheter kommer att bli viktiga. En rent allmänt hållen rådgivning är alltså otillräckligt. Det är även otydligt i utredningen kring samordning och ansvar mellan de olika myndigheterna gentemot kommunerna. Utredningen måste förtydliga de statliga ansvarsförhållandena och vilken myndighet som samordnar och blir drivande.

I norra Sverige fungerar de nuvarande statliga funktionella analysregionerna (FA-regionerna) dåligt och medför därför begränsningar och hinder i många fall. Det gäller exempelvis kring beviljande av räntebidrag och bostadsbehovsbedömningar. Frågan om alternativ till FA-regioner måste utredas vidare.

5.4 Frågor kring allmän, ekonomisk riskavlastning

Skellefteå kommun har själv gjort stora investeringar de senaste åren för att möjliggöra nya etableringar. Samtidigt har investeringar valts för att inte vara företagsspecifika utan i stället vara av generell natur för hela näringslivet och samhället i övrigt. Därmed klaras reglerna i kommunallagen och statsstöd. Men med stora ekonomiska åtaganden följer tydliga kommunala risker. Därför är också behovet av finansiellt stöd är stort. Staten måste utreda frågan om mer generella kreditgarantier till kommunerna ytterligare.

5.5 Frågor kring bostadsbyggande

Bostadsförsörjning är en betydelsefull aspekt som är särskilt bekymmersam i mindre kommuner med svag fastighetsmarknad. Även för Skellefteå kommun var bostadsbyggandet starkt begränsande inledningsvis vid den stora Gigafactory etableringen. I samband med den inleddes i kommunen och hela kommunkoncernen ett omfattande utredningsarbete samtidigt som extraordinära insatser genomfördes. Resultatet blev att både den privata marknaden och kommunkoncernen gjorde stora investeringar och satsningar på bostadsbyggande.

En ny hyresförlustgaranti är ett bra förslag från utredningen även om det i branschen finns en oro att den är för otillräcklig. Här finns ett tydligt behov av ett större finansiellt åtagande från staten.

Småhusbyggandet är för lågt i hela landet och förslaget till räntebidrag i etablerings- och expansionskommuner kommer i vissa fall att bidra positivt. Skellefteå kommun ser stort värde i småhusbyggande i hela kommunen och förhoppningsvis kan ett till tillräckligt stort räntebidrag ge nödvändig fart på byggandet.
De nuvarande statliga kreditgarantierna för bostadsbyggande är i många fall otillräckliga. I exempelvis Skellefteå kommun har det endast i något enstaka fall kunnat utnyttjas. Önskemålet om förändringar som gör att byggande kan ske på svagare marknader har tagits upp även tidigare upp och avvisats. Frågan är viktig och kommunen anser att den måste utredas igen för att nå bättre villkor.

5.6 Frågor kring investeringar i transportinfrastruktur

Den nationella planen för transportinfrastruktur har stora årliga budgetramar och innebär därmed möjligheter för regeringen att understödja särskilda rese- och transportbehov. Utredningens förslag med en slags tillväxtpott är bra men eftersom infrastruktur generellt innebär höga kostnader är förslaget till avsättning inte så stort. Samtidigt bör regeringen, utifrån att man ändå fattar successiva

infrastrukturbeslut, ha goda möjligheter att utifrån behov omdisponera medel i viktiga fall.

Nya etableringar och expansioner innebär även att kommunala gator och vägar behöver byggas ut. Dessutom kräver Trafikverket i många fall kommunal medfinansiering där statlig infrastruktur behöver byggas om för att ansluta mot kommunal infrastruktur. Tillväxtpotten måste utformas så att kommuner även kan få statlig finansiering till sådana infrastrukturobjekt.

5.7 Frågor kring kompetensförsörjning

För att stärka den lokala arbetsmarknaden och företagens personalbehov är särskilda åtgärder för kompetensförsörjning betydelsefullt. De insatser som staten gjorde för kompetensåtgärder kring batteriproduktion i Skellefteå var viktiga och positiva för den fortsatta utvecklingen. Det är därför positivt med den i utredningen presenterade bredden av insatser.

Myndigheten för yrkeshögskolan bör ges ett långsiktigt uppdrag för att säkra stabila utbildningsstrukturer över hela etablerings- och uppskalningsfasen. Dagens modell gör att etableringskommunerna konkurrerar med alla andra ansökningar och att kommunala och regionala aktörer inte kan lägga en strategisk plan för kompetensförsörjningen av den stora etableringen. Det skapar en osäkerhet och ryckighet som kan påverka investerare såväl som kommunens möjlighet att säga ja till etableringen eller expansionen.

För att tillvarata fler möjligheter på arbetsmarknaden är det även bra att utredningen hänvisar till förslagen om möjligheterna med Yrkesvux.

För att stärka kompetensförsörjningen är förslaget att möjliggöra nedskrivning av studieskulder bra. De kommer att i vissa fall förenkla rekryteringen till framför allt mindre orter.

Skellefteå kommun tillstyrker också att frågan om flyttbidrag och bohagstransport utreds vidare.